Förvaltning för utbyggd tunnelbana

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-04-16

FUT 2019-0120

Infosäkerhetsklass
K1 (öppen)

Trafiknämnden
2019-05-14, punkt 17

Projekt Arenastaden, Sidoavtal 1 till genomförandeavtal för tunnelbana, Solna stad

Ärendebeskrivning

Ärendet avser godkännande av sidoavtal som förtydligar tidigare tecknade genomförandeavtal för tunnelbanans utbyggnad enligt 2013 års Stockholmsöverenskommelse. Motpart i avtalet är Solna stad.

Beslutsunderlag

Förvaltningschefens tjänsteutlåtande den 16 april 2019.

Sidoavtal 1 till genomförandeavtal för tunnelbana (mellan Solna stad och Region Stockholm)

Förslag till beslut

Trafiknämnden föreslås besluta

att godkänna Sidoavtal 1 till genomförandeavtal för tunnelbana, mellan parterna Solna stad och Region Stockholm

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Förvaltning för utbyggd tunnelbana har tillsammans med Solna stad arbetat fram förslag till avtal för att förtydliga och precisera tidigare tecknade genomförandeavtal enligt 2013 års Stockholmsöverenskommelse.

Den ökade tydligheten avser framför allt samarbetet kring permanent och tillfälligt markanspråk på kommunal mark. Vidare görs förtydliganden om återställande efter färdigställd utbyggnad samt ett antal praktiska samarbetsfrågor rörande arbetsformer och ansvar mellan Solna stad och Regionen Stockholm.

Förvaltning för utbyggd tunnelbana bedömer att avtalet ger bättre förutsättningar för en effektiv samordning i arbetet tillsammans med Solna stad.

Avtalet följer samma upplägg som det tidigare tecknade sidoavtalet med Stockholms stad FUT 2018-0280, men har anpassats efter förutsättningarna i Solna stad. Ett motsvarande avtal finns även med Nacka kommun FUT 2018-0299. Avtalen med Stockholms stad och Nacka kommun godkändes i Trafiknämnden den 25 september 2018.

Bakgrund
Parterna i 2013 års Stockholmsöverenskommelse träffade i januari 2014 avtal om finansiering och medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan samt ökad bostadsbebyggelse i Stockholms län. Huvudavtal och delprojektavtal godkändes i landstingsfullmäktige den 18 februari 2014 (LS 1401-0037).

Under våren 2017 tecknades ett tilläggsavtal till huvudavtal och delprojektsavtal. Tilläggsavtalet reglerar de ändringar som 2016 års optimeringsarbete innebar. I samband med detta slöts även genomförandeavtal för de tre delprojekten mellan Stockholms läns landsting och de aktuella kommunerna. Tilläggsavtalet och de tre genomförandeavtalen godkändes i landstingsfullmäktige den 14 mars 2017 (LS 2016-1225, 2015-0143, 2015-0144, 2015-0145).

Genomförandeavtalen reglerar framförallt principer och är av övergripande karaktär. I genomförandeavtalen anges att det finns behov av att teckna

ytterligare och mer specifika avtal för tunnelbanans utbyggnad, såsom avtal avseende permanenta och tillfälliga markupplåtelser.

Mot bakgrund av detta tecknade Region Stockholm under 2018 ett sidoavtal med Stockholms stad (FUT 2018-0280) och ett principavtal med Nacka kommun (FUT 2018-0299). De båda avtalen samordnades i sakfrågorna, men anpassades till de olika förutsättningar som råder i respektive kommun.

Solna stad och Järfälla kommun följde arbetet med avtalen under 2018. Solna stad meddelade under hösten 2018 att man vill teckna ett likande avtal.

Syftet med avtalet är att förtydliga och precisera genomförandeavtalen samt göra kommunspecifika anpassningar av arbetsformer. Det föreslagna sidoavtalet mellan Solna stad och Region Stockholm följer samma upplägg som sidoavtalet i Stockholm, men är anpassat efter förutsättningarna i Solna stad.

Överväganden
Förvaltning för utbyggd tunnelbana gör bedömningen att sidoavtalet med Solna stad innebär tydligare förutsättningar för samarbetet med kommunen jämfört med tidigare genomförandeavtal. Detta ger bättre förutsättningar för en effektiv samordning i arbetet tillsammans med kommunen.

Den ökade tydligheten avser framför allt samarbetet kring permanent och tillfälligt markanspråk på kommunal mark. I avtalen ingår även andra förtydliganden, bland annat om återställande efter färdigställd utbyggnad samt ett antal övriga praktiska samarbetsfrågor rörande arbetsformer och ansvar mellan kommunen och landstinget.

Det permanenta markanspråket omfattar tunnelbaneanläggningen inklusive skyddszon. Parterna är överens om processen för slutlig avgränsning av servitutsområden och skyddszoner. Avgränsningen utformas gemensamt i överenskommelser om fastighetsreglering.

Det tillfälliga markanspråket är ytor som behövs under byggtiden såsom arbetsområden, etableringsytor och ytor för tillfällig vistelse. Parterna är överens om att särskilda avtal om nyttjanderätt ska tecknas.

Principerna för återställande har förtydligats. I det fall parterna kommer överens om ett annat återställande än till den standard som förelåg innan

arbetena började på platsen ska detta regleras i det avtal om nyttjanderätt som tecknas för den aktuella platsen, alternativt regleras i ett separat avtal om återställande.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Sidoavtalet förtydligar och preciserar tidigare tecknade avtal inom Stockholmsöverenskommelsen. Omfattningen av utbyggnaden är densamma som definierades i de genomförande- och tilläggsavtal som landstingsfullmäktige godkände i mars 2017 (LS 2016-1225, 2015-0143, 2015-0144, 2015-0145). Beslutet har därför inga ekonomiska konsekvenser.

Mårten Frumerie
Förvaltningschef

Stefan Persson
Avdelningschef
Avdelning planering

Mellan Solna stad, nedan kallad **Staden** (organisationsnummer 212000-0183), och Stockholms läns landsting (organisationsnummer 212000-0016), nedan kallad **SLL**, har träffats följande

SIDOAVTAL 1

TILL GENOMFÖRANDEAVTAL FÖR TUNNELBANA

§ 1 INLEDNING

Parterna i 2013 års Stockholmsöverenskommelse har gemensamt tecknat följande avtal:

- Huvudavtal, 2014
- Delprojektavtal, ett per delprojekt, 2014
- Tilläggsavtal, 2017
- Genomförandeavtal, ett per delprojekt, 2017

De hittills tecknade avtalen har alla fortsatt giltighet och äger företräde framför sidoavtalet.

I Genomförandeavtal för tunnelbana anges att ytterligare separata avtal kommer att behöva träffas för tunnelbanans utbyggnad, såsom avtal avseende permanenta och tillfälliga markupplåtelser. Parterna emellan kompletterar detta sidoavtal samtliga tre genomförandeavtal på så vis att sidoavtalet förtydligar vissa i genomförandeavtalen angivna principer och villkor samt reglerar samordningsrutiner och andra frågor som lämnats öppna i tidigare avtal.

Förtydliganden och kompletteringar framgår av § 2. Sidoavtalet avser inte att förändra Parternas åtaganden enligt genomförandeavtalen gentemot annan Staden.

I sidoavtalet kallas SLL och Staden gemensamt för **Parterna.** Genomförandeavtalen benämns **Avtalet**. I övrigt används samma definitioner som i genomförandeavtalen.

§ 2 FÖRTYDLIGANDEN OCH TILLÄGG

I den vänstra kolumnen återges i sin helhet nuvarande lydelse av berörd punkt i Avtalet. Om punkten är ny anges detta.	I den högra kolumnen anges ny kompletterad lydelse av berörd punkt. Förtydliganden och tillägg är understrukna.
1.3 Kommande avtal mellan Parterna Detta avtal reglerar principer och är av övergripande karaktär. Parterna konstaterar att ytterligare och mer specifika avtal kommer att behöva tecknas för tunnelbanans utbyggnad, såsom avtal avseende permanenta och tillfälliga markupplåtelser.	**1.3 Kommande avtal mellan Parterna** Detta avtal reglerar principer och är av övergripande karaktär. Parterna konstaterar att ytterligare och mer specifika avtal kommer att behöva tecknas för tunnelbanans utbyggnad, såsom: 1. Avtal avseende permanenta och tillfälliga markupplåtelser. 2. <u>Avtal om samordning med Stadens exploaterings- och/eller anläggningsprojekt.</u> <u>Vid behov kan även ytterligare sidoavtal behöva tecknas.</u>
3.2 Ekonomi Parterna har i ett särskilt tilläggsavtal till Huvudavtalet närmare reglerat ekonomiska frågor, inklusive uppdaterad betalningsplan, för tunnelbaneutbyggnaden. Produktions- och byggherrekostnaderna för Delprojektet är beräknade till [specifikt per delprojekt] miljoner kronor, i prisnivå januari 2016.	**3.2 Ekonomi** Parterna har i ett särskilt tilläggsavtal till Huvudavtalet närmare reglerat ekonomiska frågor, inklusive uppdaterad betalningsplan, för tunnelbaneutbyggnaden. Produktions- och byggherrekostnaderna för Delprojekten är beräknade till: • 3 310 miljoner kronor för tunnelbana till Barkaby • 13 200 miljoner kronor för tunnelbana till Nacka och söderort • 4 150 miljoner kronor för tunnelbana via Hagastaden till Arenastaden , i prisnivå januari 2016. <u>Genomförandet bekostas med projektmedel. Detta inkluderar, men är ej begränsat till, kostnader för planering och genomförande av Delprojektet och arbeten som behöver göras i Stadens anläggningar</u>

	och mark med anledning av genomförandet. För det fall Staden ska bära viss kostnad utöver medfinansiering av projektmedel anges detta i tidigare tecknade avtal eller i detta sidoavtal. Med undantag för hantering som omfattas av Stadens myndighetsutövning eller hantering av nödvändiga tillstånd eller lov ska Staden bära kostnader för egen personals deltagande enligt nedan: - Granskning av handlingar - Deltagande i de samordningsgrupper och arbetsmöten som FUT kallar till - Framtagande av avtal och personals deltagande vid hantering av befintliga nyttjanderätter såsom den är beskriven under p. 4.2.1 *Befintliga nyttjanderätter* - Godkännanden gällande Stadens mark i egenskap av fastighetsägare - Deltagande vid syn. För hantering av träd och vegetation gäller punkt 4.2.5.
4.1.5 Övriga tillstånd och anmälningar SLL ansvarar för att inhämta de tillstånd och dispenser som kan krävas för undersökningar och ingrepp i skyddade natur- eller kulturmiljöer. SLL ansvarar även för att övriga tillstånd inhämtas såsom schaktlov, trafikanordningsplaner, polistillstånd för användande av allmän plats och dylikt.	**4.1.5 Övriga tillstånd och anmälningar** SLL ansvarar för att inhämta de tillstånd och dispenser som kan krävas för undersökningar och ingrepp i skyddade natur- eller kulturmiljöer. SLL ansvarar även för att övriga tillstånd inhämtas såsom schaktlov, trafikanordningsplaner, polistillstånd för användande av allmän plats och dylikt. Erforderliga tillstånd bekostas med Projektmedel.
4.2 Principer för markanspråk m.m. I detta avsnitt regleras principer för tillfälligt och permanent markanspråk i fastigheter som ägs eller på annat sätt förfogas över av Staden. Kommunerna ska verka för att samma principer även ska gälla fastigheter som ägs av eller upplåtits med tomträtt till bolag majoritetsägda av Kommunerna.	**4.2 Principer för markanspråk m.m.** I detta avsnitt regleras principer för tillfälligt och permanent markanspråk i fastigheter som ägs eller på annat sätt förfogas över av Staden. Staden ska verka för att samma principer även ska gälla fastigheter som ägs av eller upplåtits med tomträtt till bolag majoritetsägda av Staden. SLL ansvarar för att ta i anspråk mark, utrymme, rättigheter, anläggningar m.m. som behövs för att

SLL ansvarar för att ta i anspråk mark, utrymme, rättigheter, anläggningar m.m. som behövs för att genomföra utbyggnaden av tunnelbanan och vidmakthålla tunnelbaneanläggningarna. Ersättningar som uppkommer i samband med markåtkomst m.m. enligt ovan finansieras med Projektmedel. Parterna är överens om att upprätta separata avtal för att reglera erforderliga överlåtelser/upplåtelser när lokalisering av spårtunnlar, uppgångar, schakt, arbetsområden, resenärsservice m.m. beslutats. Parterna är medvetna om att överenskommelser kan behöva träffas med fastighetsägare eller tomträttshavare, som inte är part i detta avtal. Detta kan komma att påverka Delprojektet.	genomföra utbyggnaden av tunnelbanan och vidmakthålla tunnelbaneanläggningarna. Ersättningar som uppkommer i samband med markåtkomst m.m. enligt ovan finansieras med Projektmedel. Parterna är överens om att upprätta separata avtal för att reglera erforderliga överlåtelser/upplåtelser när lokalisering av spårtunnlar, uppgångar, schakt, arbetsområden, resenärsservice m.m. beslutats. Mark och utrymme får inte ianspråktas innan nyttjanderättsavtal, servitut eller annan överenskommelse tecknats. Parterna är medvetna om att överenskommelser kan behöva träffas med fastighetsägare eller tomträttshavare, som inte är part i detta avtal. Detta kan komma att påverka Delprojekten.
4.2.1 Tillfälligt markanspråk *Arbetsområden och etableringsytor* Kommunerna ska i möjligaste mån upplåta erforderlig mark för arbetsområden och etableringsytor. Upplåtelsen ska vara vederlagsfri. SLL ska sträva efter att minimera utrymmena för etableringar i såväl tid som rum. Vid upplåtelse av allmän platsmark erfordras regelmässigt polistillstånd.	**4.2.1 Tillfälligt markanspråk** *Arbetsområden och etableringsytor* Staden ska i möjligaste mån upplåta erforderlig mark för arbetsområden och etableringsytor. Upplåtelsen ska vara vederlagsfri. I det fall upplåtelse medför kostnad eller skada för Staden ska dock denna ersättas av SLL. Med skada avses inte ersättning för utebliven vinst under upplåtelsetiden. SLL ska sträva efter att minimera utrymmena för etableringar i såväl tid som rum. Tillfälliga ytor för byggandet av tunnelbanan anges i huvudsak i järnvägsplan. Parterna emellan ska dock nyttjandet regleras i nyttjanderättsavtal. SLL äger inte ianspråkta markområde eller utrymme i vidare omfattning, på annat sätt eller för längre tid än vad som framgår av nyttjanderättsavtal. Utgångspunkten för upplåtelserna ska vara de tillfälliga ytor som anges i järnvägsplan. Parterna är dock medvetna om att de tillfälliga markanspråk som följer av järnvägsplanen kan behöva samordnas med pågående eller planerade

	stadsbyggnadsprojekt, befintlig trafik/gc-trafik eller annan allmännyttig verksamhet varför ytorna i tid och omfattning kan behöva ändras i förhållande till järnvägsplan och/eller samnyttjas. Det är båda Parters ansvar att inför ingåendet av nyttjanderättsavtal konkretisera om några särskilda restriktioner och hänsynstaganden ska gälla för platsen. Vid upplåtelse av allmän platsmark erfordras regelmässigt polistillstånd. För det fall polistillstånd inte skulle erfordras m.a.a. att ytan omfattas av järnvägsplan ska Parterna istället träffa nyttjanderättsavtal. Om inget annat avtalas mellan Parterna ska de tillfälliga markanspråken anpassas så att kraven på framkomlighet och tillgänglighet uppnås. SLL ska stå för drift och underhåll inom ianspråktagna ytor. Där ytornas utbredning innebär att omkringliggande ytor inte är möjliga att drifta och underhålla av Staden ska SLL utföra och bekosta detta. Detta ska regleras i de nyttjanderättsavtal som upprättas. SLL förbinder sig att, i det fall byggetableringsområden skulle behöva ändras i omfattning, i god tid före byggstart samråda med Staden om vilka ytor som behövs för byggetablering i samband med genomförandet av Projektet och under hur lång tid dessa behövs. Ändringar får inte vidtas om inte detta godkänts av Parterna genom tillägg till nyttjanderättsavtal. *Befintliga nyttjanderätter* Staden ska på begäran av SLL tillhandahålla SLL information om vilka nyttjanderättshavare och kontraktsförutsättningar som föreligger. Staden ska tillsammans med FUT ta fram rutiner i syfte att förhindra att nya upplåtelser, som kan komma att påverka tunnelbanans utbyggnad, sker inom de ytor som avses användas för tunnelbanans utbyggnad enligt järnvägsplan.

	Om tillfällig yta redan är upplåten med nyttjanderätt till annan ska Staden om möjligt genomföra uppsägningar av nyttjanderättshavare eller, om uppsägning inte är aktuell, inleda förhandlingar om frivilliga överenskommelser med berörda nyttjanderättshavare. SLL ansvarar därefter för att aktivt driva förhandlingarna om ersättning, avflyttning, återställande m.m. med berörda nyttjanderättshavare i samband med uppsägning eller, om sådan av någon anledning inte görs, frivillig överenskommelse, biträdd av Staden. Parterna är medvetna om att SLL inte kan förhandla om Stadens nyttjanderätter och markupplåtelser med bindande verkan, varför Staden åtar sig att vara SLL aktivt behjälplig och löpande hantera den interna förankring och beslutsprocess som krävs inom Staden. SLL ska vid behov upprätta förslag till överenskommelse om avflyttning, ersättning m.m. med nyttjanderättshavaren och/eller fastighetsägaren med utgångspunkt i gällande avtal mellan nyttjanderättshavaren och Staden. Sådan överenskommelse ska träffas skriftligen mellan Staden och berörd part samt godkännas av SLL vad avser eventuell ersättning. Om nyttjanderättshavare efter uppsägning inleder domstolsprocess mot Staden med anledning av uppsägningen ansvarar SLL för samtliga Stadens rättegångskostnader i processen. SLL svarar därutöver för den ersättning Staden kan tvingas utge till nyttjanderättshavare och/eller fastighetsägare med anledning av uppsägning, frivillig uppgörelse eller enligt domstols dom. Staden ska hålla SLL informerade om förevarande tvister och ersättning ska godkännas av SLL innan överenskommelse om förlikning ingås. *Olovligt ianspråktagen mark* För det fall mark som SLL ska nyttja är olovligt ianspråktagen av annan än nyttjanderättshavare ska Staden om möjligt, och om SLL saknar rättsliga möjligheter därtill, ansöka om handräckning. SLL ska i sådant fall med projektmedel stå Stadens uppkomna kostnader härför såsom processkostnader, städning/rivning och andra

	kostnader i samband med verkställighet och för nedlagd tid av Stadens egen personal. *Mark för tillfällig vistelse* Staden ska i möjligaste mån upplåta markområden till SLL för etablering av paviljonger för tillfällig vistelse för dem som störs av tunnelbanebygget. SLL ska i god tid informera Staden om behovet av paviljonger samt samråda med Staden om lämpliga platser för dessa. Markområdena bör ligga i närheten av de områden där dem som erbjuds nyttja paviljongerna normalt bor. Upplåtelsen av markområdena ska vara vederlagsfri. I det fall upplåtelse medför kostnad eller skada för Staden ska denna ersättas av SLL. Med skada avses inte utebliven vinst under upplåtelsetiden. SLL ska lämna tillbaka samt återställa områdena så snart behovet av paviljonger inte längre finns. Nyttjanderättsavtal alternativt polistillstånd för upplåtelse av allmän platsmark ska tecknas/sökas för dessa markområden innan marken tillträds. *Markundersökningar* Staden medger att SLL får nyttja Stadens mark- och vattenområde för att utföra markundersökningar och installera grundvattenrör samt mätpunkter, utan ersättning. Samråd angående placering ska ske med Staden. Inom Stadens mark ska placering av mätpunkter, grundvattenrör och sättningsdubbar godkännas av Staden. På mark med känd nyttjanderättshavare ska SLL inhämta godkännande från denna. SLL ansvarar för att erforderliga myndighets tillstånd inhämtas. Parterna ska i så stor utsträckning som möjligt samverka kring mätdata och resultat från undersökningar enligt ovan, på så sätt att data och resultat görs tillgängliga för alla Parter. SLL bekostar eventuell flytt av mätpunkter och grundvattenrör och därtill sammanhängande kostnader. Staden ska i den mån det är möjligt tillhandahålla likvärdig plats.
Mark för tillfällig vistelse Kommunerna ska i möjligaste mån upplåta markområden till SLL för etablering av paviljonger för tillfällig vistelse för dem som störs av tunnelbanebygget. Markområdena bör ligga i närheten av de områden där dem som erbjuds nyttja paviljongerna normalt bor. Upplåtelsen av markområdena ska vara vederlagsfri. SLL ska lämna tillbaka samt återställa områdena så snart behovet av paviljonger inte längre finns.	

Markundersökningar Kommunerna medger att SLL får nyttja Kommunernas mark- och vattenområde för att utföra markundersökningar och installera grundvattenrör, utan ersättning. Samråd angående placering ska ske med Kommunerna. SLL ansvarar för att erforderliga myndighetstillstånd inhämtas. Parterna ska i så stor utsträckning som möjligt samverka kring mätdata och resultat från undersökningar enligt ovan, på så sätt att data och resultat görs tillgängliga för alla Parter. SLL bekostar eventuell flytt av grundvattenrör och därtill sammanhängande kostnader. Staden ska i den mån det är möjligt tillhandahålla likvärdig plats.	
4.2.2 Permanent markanspråk Det permanenta markanspråket omfattar i huvudsak spårtunnlar med tillhörande anläggningar såsom uppgångar, rulltrappsschakt, biljetthallar inklusive begränsade ytor för resenärsservice, ventilations- och tryckutjämningsschakt, räddnings-, arbets- och servicetunnlar m.m., samt skyddszoner. Områdena preciseras i järnvägsplan och detaljplan.	**4.2.2 Permanent markanspråk** Det permanenta markanspråket omfattar i huvudsak spårtunnlar med tillhörande anläggningar såsom uppgångar, rulltrappsschakt, biljetthallar inklusive begränsade ytor för resenärsservice, ventilations- och tryckutjämningsschakt, räddnings-, arbets- och servicetunnlar m.m., samt skyddszoner. Områdena preciseras i järnvägsplan och detaljplan. Slutlig avgränsning av servitutsområdena och skyddszoner utformas gemensamt i överenskommelse/er fastighetsreglering (servitut). Utgångspunkten för överenskommelserna är att servitutet i huvudsak ska ha den utbredningen som framgår av järnvägsplanens plankartor. Parterna är dock medvetna om att det vid vissa beröringspunkter mellan tunnelbanan och befintlig/planerad bebyggelse/allmänna anläggningar och på andra platser, t.ex. där tunnelbanans skyddszon konkurrerar med annan underjordisk infrastruktur eller Stadens intresse, kan bli aktuellt att ändra markanspråkets omfattning i förhållande till

	järnvägsplanen. Se vidare under rubriken *Fastighetsbildning*. SLL ska vid överenskommelsens tecknande medges tillträde till mark och utrymme enligt järnvägsplan för att påbörja byggnation med tider enligt huvudtidplan. *Markanspråk utanför järnvägsplanen* För skrapgaller, skärmtak och trafikskyltar och dylika anordningar som behövs för tunnelbaneanläggningen men som inte hanteras i järnvägsplanen ska servitut bildas genom lantmäteriförrättning med utgångspunkt i överenskommelse om fastighetsreglering som tecknas mellan parterna. *Förbehåll vid överlåtelse eller upplåtelse av fastighet* Staden ska vid upplåtelse av tomträtt eller överlåtelse av fastighet som berörs av permanent markanspråk göra förbehåll om tunnelbanans utbyggnad samt dess behov av mark och utrymme samt ingångna avtal om vattenrättslig rådighet. SLL ska vara Staden behjälplig med framtagande av texter till avtal jämte eventuella ritningar och beskrivningar som preciserar markanspråket och byggnation i förhållande till tunnelbanan.
Upplåtelseform Det permanenta markanspråket i mark som ägs av Kommunerna ska upplåtas till SLL med servitutsrätt, i första hand officialservitut och i andra hand avtalsservitut om inte annat avtalas. Servitut för utbyggnaden ska i första hand kopplas till av SLL ägda fastigheter. Om SLLs befintliga fastigheter inte kan användas som förmånsfastigheter åligger det Parterna att gemensamt och i samförstånd tillse att SLL erhåller en erforderlig och lämplig förmånsfastighet, till vilka servituten kan kopplas. *Servitutsbestämmelse* Servituten ska huvudsakligen ha följande innebörd.	*Upplåtelseform* Det permanenta markanspråket i mark som ägs av Staden ska upplåtas till SLL med servitutsrätt, i första hand officialservitut och i andra hand avtalsservitut om inte annat avtalas. Servitut för utbyggnaden ska i första hand kopplas till av SLL ägda fastigheter. Om SLLs befintliga fastigheter inte kan användas som förmånsfastigheter åligger det Parterna att gemensamt och i samförstånd tillse att SLL erhåller en erforderlig och lämplig förmånsfastighet, till vilka servituten kan kopplas. *Servitutsbestämmelse* Servituten ska huvudsakligen ha följande innebörd. *”Rätt att inom servitutsutrymmet anlägga, använda, underhålla och förnya anläggningar, byggnader, tunnlar, bergrum, schakt,*

”Rätt att inom servitutsutrymmet anlägga, använda, underhålla och förnya anläggningar, byggnader, tunnlar, bergrum, schakt, skyddsanordningar och andra anordningar för tunnelbaneändamål och därtill kompletterande ändamål [ev. med exemplifierande tillägg ”såsom ledningsförläggningar, resenärsservice av begränsad omfattning och skyltar”]. *Ägaren av belastad fastighet får inte inom servitutsutrymmet, utan medgivande från ägaren av förmånsfastigheten, utföra schaktning, sprängning, pålning, borrning eller andra ingrepp eller arbeten. Avseende åtgärder inom skyddszonen ska sådant medgivande lämnas om utredning visar att åtgärden inte riskerar att skada förmånsfastighetens anläggnings bestånd och fulla användbarhet. Ägaren av förmånsfastigheten ska vid sådan utredning tillhandahålla tekniskt underlag utvisande de åtgärder som förmånsfastighetens ägare utfört inom skyddszonen samt annat tekniskt underlag gällande skyddszonen som ägaren har kännedom om och som är relevant för åtgärdens utförande.* *Restriktionerna ovan inskränker inte ägaren av belastad fastighets rätt att bibehålla, använda, underhålla och i övrigt förvalta befintlig byggnad eller anläggning inom servitutsutrymmet. Sådana åtgärder måste dock anmälas till förmånsfastighetens ägare innan de utförs.”* *Ersättningsprincip* Områden och utrymmen som behövs för det permanenta markanspråket och som preciseras i järnvägsplanen ska upplåtas till SLL utan ersättning. *Fastighetsbildning* SLL ansöker om fastighetsbildning. Förrättningskostnaderna bekostas av Projektmedel. För framtagande av underlag för förrättningarna ansvarar SLL.	*skyddsanordningar och andra anordningar för tunnelbaneändamål och därtill kompletterande ändamål [ev. med exemplifierande tillägg ”såsom ledningsförläggningar, resenärsservice av begränsad omfattning och skyltar”].* *Ägaren av belastad fastighet får inte inom servitutsutrymmet, utan medgivande från ägaren av förmånsfastigheten, utföra schaktning, sprängning, pålning, borrning eller andra ingrepp eller arbeten. Avseende åtgärder inom skyddszonen ska sådant medgivande lämnas om utredning visar att åtgärden inte riskerar att skada förmånsfastighetens anläggnings bestånd och fulla användbarhet. Ägaren av förmånsfastigheten ska vid sådan utredning tillhandahålla tekniskt underlag utvisande de åtgärder som förmånsfastighetens ägare utfört inom skyddszonen samt annat tekniskt underlag gällande skyddszonen som ägaren har kännedom om och som är relevant för åtgärdens utförande.* *Restriktionerna ovan inskränker inte ägaren av belastad fastighets rätt att bibehålla, använda, underhålla och i övrigt förvalta befintlig byggnad eller anläggning inom servitutsutrymmet. Sådana åtgärder måste dock anmälas till förmånsfastighetens ägare innan de utförs.”* *Ersättningsprincip* Områden och utrymmen som behövs för det permanenta markanspråket och som preciseras i järnvägsplanen ska upplåtas till SLL utan ersättning. *Fastighetsbildning* SLL ansöker om fastighetsbildning. Förrättningskostnaderna bekostas av Projektmedel. För framtagande av underlag för förrättningarna ansvarar SLL. <u>En generell ansökan om fastighetsbildning (servitutsupplåtelse) är sedan tidigare av SLL inlämnad till lantmäterimyndigheten. Denna ska dock preciseras innan den kan läggas till grund för beslut. Sådan precisering avseende Stadens mark sker genom att Parterna tecknar överenskommelser om fastighetsreglering. Sådana överenskommelser ska som huvudprincip lämnas</u>

	in till lantmäterimyndigheten så snart järnvägsplanen har vunnit laga kraft. I de fall då slutlig avgränsning av servitutsområdena inklusive skyddszoner inte kan göras i tid, t.ex. i avvaktan på projektering av planerad bebyggelse eller annat fall då parterna behöver ytterligare tid för att enas om avgränsningen, ska en - icke komplett - överenskommelse tecknas och inges. Komplettering med ritningsbilagor ska ske när Parterna enats om slutlig avgränsning dock senast innan en ev. överlåtelse sker. Parterna är överens om att ritningsbilagor inte får inges, och att part inte ensidigt får begära att lantmäteriet avgör ärende, förrän Parterna enats om slutlig avgränsning. Parternas avsikt är att ha kommit överens om och inkommit med kompletteringar innan överlämning av projektet för driftsättning.
SLL äger inte utan Kommunernas medgivande ansöka om fastighetsbildningsåtgärd som innebär att mark som innehas av Kommunerna överförs till av SLL eller SL ägd fastighet. *Tomträtter* Om Stadenägda fastigheter, upplåtna med tomträtt, helt eller delvis behöver tas i anspråk för permanent behov ska SLL ensamt svara för inlösenförfarandet. Kostnaden finansieras med Projektmedel. Kommunerna ska så långt möjligt verka för att fastighetsbildning kan ske i de tomträtter där Kommunerna, eller annan juridisk person som Kommunerna har ett väsentligt inflytande över, är tomträttshavare.	SLL äger inte utan Stadens medgivande ansöka om fastighetsbildningsåtgärd som innebär att mark som innehas av Staden överförs till SLL eller SL ägd fastighet. *Tomträtter* Om Stadenägda fastigheter, upplåtna med tomträtt, helt eller delvis behöver tas i anspråk för permanent behov ska SLL ensamt svara för inlösenförfarandet. Kostnaden finansieras med Projektmedel. Staden ska så långt möjligt verka för att fastighetsbildning kan ske i de tomträtter där Staden eller annan juridisk peson som Staden har ett väsentligt inflytande över, är tomträttshavare. I de fall åtkomst erfordras i byggnad inom Stadenägd fastighet upplåten med tomträtt ska servitut upplåtas i tomträtten, i första hand med stöd av lag om byggande av järnväg alternativt expropriationslagen. Sådant servitut upplåts genom förfarande i domstol. SLL har huvudansvaret för förhandlingar med respektive tomträttshavare, framtagande av förslag till erforderliga avtal samt ansvar för att initiera och bedriva erforderliga domstolsprocesser. Det åligger dock Staden att teckna erforderliga tilläggsavtal till tomträttsavtal med respektive tomträttshavare.

	Överenskommelser om servitutsupplåtelser som SLL tecknar med tomträttshavare ska underställas Staden för godkännande. SLL ska ersätta Staden för eventuella ersättningsanspråk såsom jämkning eller anspråk i annan form som tomträttshavaren kan komma rikta mot Staden med anledning av Projektet. Ansvaret omfattar inte utebliven intäkt för mark eller utrymme som Staden upplåtit till SLL. Om tomträttshavaren ställer anspråk mot Staden ska Staden omgående transportera anspråken vidare till SLL. SLL ska hålla Staden informerad om detta.
4.2.3 Infiltrationsanläggningar, grundvattenrör m.m. Kommunerna ska om möjligt bistå SLL med erforderlig mark för infiltrationsanläggningar, grundvattenrör och anläggningar för bortledande av grundvatten. Parterna ska samråda angående anläggningarnas placering. SLL ska äga och driva anläggningarna. Upplåtelsen av marken ska ske utan ersättning.	**4.2.3 Infiltrationsanläggningar, grundvattenrör m.m.** Staden ska om möjligt bistå SLL med erforderlig mark för infiltrationsanläggningar, grundvattenrör och anläggningar för bortledande av grundvatten. Parterna ska samråda angående anläggningarnas placering och utformning. Om Staden så begär ska infiltrationsanläggningar om möjligt placeras under mark. SLL ska äga och driva anläggningarna. Upplåtelsen av marken ska ske utan ersättning. När definitivt läge bestämts för infiltrationsanläggarna och anläggningar för bortledande av grundvatten ska ett nyttjanderättsavtal (temporär anläggning) eller överenskommelse om fastighetsreglering för servitut (permanent anläggning på kvartersmark) för varje anläggning upprättas mellan SLL och Staden. SLL ansvarar för planering, projektering, införskaffande av vederbörliga myndighets tillstånd, såsom schaktlov och polistillstånd samt upprättande av trafikanordningsplan och anläggande av infiltrationsanläggningarna och grundvattenrören. SLL ansvarar för att kontakta berörda ledningsägare och skriva erforderliga avtal som behövs för teknisk försörjning till anläggningarna. Parterna ska i så stor utsträckning som möjligt samverka kring mätdata och resultat från

Parterna ska i så stor utsträckning som möjligt samverka kring mätdata och resultat från undersökningar enligt ovan, på så sätt att data och resultat görs tillgängliga för alla Parter. SLL bekostar eventuell flytt av grundvattenrör och därtill sammanhängande kostnader. Staden ska i den mån det är möjligt tillhandahålla likvärdig plats. Om Kommunerna bedriver vattenverksamhet som påverkar samma grundvattenmagasin som den planerade tunnelbanan ska Parterna samverka avseende infiltrationen i området.	undersökningar enligt ovan, på så sätt att data och resultat görs tillgängliga för alla Parter. Om Staden bedriver vattenverksamhet som påverkar samma grundvattenmagasin som den planerade tunnelbanan ska Parterna samverka avseende infiltrationen i området. Utsatta mätpunkter ska sammanställas i digitala kartor vilka löpande inrapporteras till Staden. Rapporteringen av mätpunkter på allmän platsmark skall ske till Tekniska förvaltningen. Mätpunkter på kvartersmark och icke detaljplanelagd mark ska godkännas av Stadsledningsförvaltningen. SLL bekostar eventuell flytt av grundvattenrör, mätpunkter samt infiltrationsanläggningar och därtill sammanhängande kostnader. Staden ska i den mån det är möjligt tillhandahålla likvärdig plats. Vid flytt ska gällande avtal upphöra att gälla och likvärdiga tecknas för nya överenskomna placeringar med i huvudsak samma villkor som de ursprungliga avtalen.
4.2.5 Träd och vegetation Innan byggstart ska Parterna gemensamt inspektera sådana träd och annan vegetation som ska bevaras och som kan beröras av genomförandet. Vid denna inspektion ska status och eventuella skyddsåtgärder för berörda träd och vegetation säkerställas**.**	**4.2.5 Träd och vegetation** Träd som ska sparas ska skyddas enligt Standard för skyddande av träd vid byggnation, **bilaga 1**. Om rötter påträffas vid schaktarbeten ska dessa hanteras enligt Växtbäddar i Stockholm stad - en handbok 2017, **bilaga 2**, kapitel 2 - Åtgärder vid befintliga träd, avsnitt *Skydd av rötter, stam och krona*. Vid uppkomst av skador på rötter ∅ >50 mm ska alltid ansvarig driftingenjör kontaktas för bedömning och beslut om åtgärd. Detta gäller såväl avgrävda rötter som avskavd bark och fläkningsskador. Om schakt utförs mindre än fem meter från stam ska Stadens driftingenjör alltid ges möjlighet att syna schaktslänt och schaktbotten innan återfyllning sker. Om projektet leder till att träd av oaktsamhet skadas ska vite utges enligt **bilaga 3**. Det åligger byggherren att inför entreprenadstart dokumentera befintliga skador på de träd som kan komma att beröras av entreprenaden.
4.2.6 Återställande	**4.2.6 Återställande**

Det åligger SLL att med Projektmedel återställa alla tillfälligt nyttjade ytor, områden och anläggningar. Återställande ska ske till den standard som förelåg innan arbetena på platsen påbörjades om inte berörda Parter kommer överens om något annat. Projekteringen ska utföras i samråd med berörd Staden och enligt Stadens standard. De handlingar som ska ligga till grund för utförandet av respektive anläggning ska godkännas av berörd Staden. Gemensam syn av berörda ytor ska göras dels innan arbetena påbörjas, dels vid återlämnande. Synen vid återlämnandet ska göras tidsmässigt i samband med slutbesiktning av entreprenaden. SLL:s åtaganden beträffande återställande ska anses vara fullgjorda då Staden efter syn vid återlämnandet skriftligen godkänner och övertar respektive anläggning. Om Staden begär ett annat återställande och kostnaden då överstiger värdet av återställande till ursprungligt skick, eller om Stadens standard innebär samma resultat, ska Staden bekosta det överstigande värdet.	Det åligger SLL att med Projektmedel återställa alla tillfälligt nyttjade ytor, områden och anläggningar. Åtagandet inkluderar planering, projektering samt utförande. Återställande ska ske till den standard och med de funktioner som förelåg innan arbetena på platsen påbörjades om inte berörda Parter kommer överens om något annat. All projektering ska ske i samråd med Staden och enligt Stadens standard. De handlingar som ska ligga till grund för utförandet av respektive anläggning ska godkännas av Staden. Gemensam syn av berörda ytor ska göras dels innan arbetena påbörjas, dels vid återlämnande. Synen vid återlämnandet ska göras tidsmässigt i samband med slutbesiktning av entreprenaden. SLL:s åtaganden beträffande återställande ska anses vara fullgjorda då Staden efter syn vid återlämnandet skriftligen godkänner och övertar respektive anläggning. Om Staden begär ett annat återställande och kostnaden då överstiger värdet av återställande till ursprungligt skick, eller om Stadens standard innebär samma resultat, ska Staden bekosta det överstigande värdet. I det fall Parterna överenskommer om ett annat återställande än till den standard som förelåg innan arbetena började på platsen ska detta regleras i det nyttjanderättsavtal som tecknas för den aktuella platsen, alternativt regleras i ett separat avtal om återställande. *Belysning* Projektering av belysning ska utföras av SLL, bekostas av projektmedel och ske enligt Stadens anvisningar. *Trafiksignaler* Projektering av trafiksignaler ska utföras av SLL, bekostas med projektmedel och ske enligt Stadens anvisningar *Arbetstunnlar* Alla arbetstunnlar, även de som endast används under byggtiden, tas i anspråk av SLL permanent. För de arbetstunnlar som ej ska användas i driftskedet gäller – om Parterna i det enskilda fallet

Arbetstunnlar Alla arbetstunnlar, även de som endast används under byggtiden, tas i anspråk av SLL permanent. För de arbetstunnlar som ej ska användas i driftskedet gäller – om Parterna i det enskilda fallet inte kommer överens om annat – att tunnelmynningen och mark utanför tunnelmynning tas i anspråk med tillfälligt markanspråk och återställs efter byggskedet.	inte kommer överens om annat – att tunnelmynningen och mark utanför tunnelmynning tas i anspråk med tillfälligt markanspråk och återställs efter byggskedet. *Kvarlämnande av konstruktioner i Stadens mark* Utgångspunkten vid temporärt nyttjande av Stadens mark är att byggnader, byggnadsrester, anläggningar, konstruktionsdelar, ledningar och andra föremål ska avlägsnas vid avflyttning. Parterna kan i vissa fall komma överens om att SLL äger kvarlämna konstruktionsdelar i Stadens mark. Omfattningen och villkoren härför ska i sådana fall regleras i nyttjanderättsavtal alternativt i ett separat avtal om återställande. Har så inte skett ska samtliga konstruktionsdelar tas bort. I villkoren beträffande kvarlämnandet ska närmare anges i vilken omfattning delar får kvarlämnas och i vilken mån SLL ska vidta åtgärder med anledning av kvarlämnandet, allt i syfte att Stadens framtida användning av marken inte ska begränsas eller fördyras. Om kvarlämnandet riskerar att medföra att Stadens framtida användning av marken fördyras eller att marken minskar i värde ska villkoren innehålla ett åtagande om att SLL med projektmedel ska ersätta denna värdeminskning eller fördyring. Med undantag från vad som gäller enligt ovanstående får SLL kvarlämna avspända stag i mark på de platser och i den omfattning som framgår av **bilaga 4**. Stagen ska dock alltid tas bort ned till 2 meter under markytan. Samtliga konstruktioner som kvarlämnas ska alltid mätas in och dokumenteras på relationshandling som tillhandahålles Staden.
4.3.1 Samordning mellan Parterna Samordning krävs mellan Parterna i gränssnitt mellan tunnelbaneanläggningen och befintlig, pågående eller planerad bebyggelse och anläggningar. Parterna ska arbeta för att precisera förutsättningar och restriktioner för tunnelbane- respektive bostadsutbyggnad för	**4.3.1 Samordning mellan Parterna** Samordning krävs mellan Parterna i gränssnitt mellan tunnelbaneanläggningen och befintlig, pågående eller planerad bebyggelse och anläggningar. Parterna ska arbeta för att precisera förutsättningar och restriktioner för tunnelbane-

att på bästa sätt underlätta utbyggnaden för respektive Part.	respektive bostadsutbyggnad för att på bästa sätt underlätta utbyggnaden för respektive Part. Under perioden för Projektets genomförande kommer ett antal andra byggnads- och infrastrukturprojekt att genomföras i och omkring Staden. Vid tidpunkten för avtalets tecknande bedöms nedanstående projekt beröras, fler projekt kan tillkomma under Projektets gång: Följande projekt befinner sig i planeringsstadiet: a) Hagalund 4:10 b) Hagalunds arbetsplatsområde c) Dalvägen Parterna har som avsikt att för ovanstående projekt, om någon av parterna så begär, teckna samordningsavtal beträffande bland annat dimensionering av SLL:s anläggning. Om någon av parterna så begär, ska Parterna träffa samordningsavtal i samband med genomförandet av vart och ett av övriga projekt, eller andra projekt som i framtiden kan tillkomma.
4.3.4 Ledningar Arbeten som berör eller på något sätt påverkar kommunala ledningar ska ske i nära samverkan med Kommunerna och med följande av Kommunernas ordinarie rutiner. Kommunerna ska verka för att Kommunernas avtal med ledningsägare kan nyttjas av SLL vid genomförandet av Delprojektet. SLL ska träffa avtal med ledningsägarna och kostnaderna som är förenliga med detta ska belastas Projektmedel. För det fall Staden har anläggningsprojekt i anslutning till ledningsflytt som SLL ska utföra inom Projektet, ska SLL i	**4.3.4 Ledningar och andra av Stadens anläggningar** Arbeten som berör eller på något sätt påverkar Stadens ledningar och andra av Stadens anläggningar ska ske i nära samverkan med Staden och med följande av Stadens ordinarie rutiner. Staden ska verka för att Stadens avtal med ledningsägare kan nyttjas av SLL vid genomförandet av Delprojektet. SLL ska träffa avtal med ledningsägarna och kostnaderna som är förenliga med detta ska belastas Projektmedel. SLL ska tillse att lokaliseringen av ledningar som flyttas alternativt ny förläggs godkänns av Staden. För det fall Staden har anläggningsprojekt i anslutning till ledningsflytt

samarbete med Staden samordna sådan ledningsflytt med Stadens anläggningsprojekt.	som SLL ska utföra inom Projektet, ska SLL i samarbete med Staden samordna sådan ledningsflytt med Stadens anläggningsprojekt. Åtgärder som behöver utföras i Stadens anläggningar ska i enlighet med Huvudavtalet p. 4.2 bekostas med Projektmedel. *Projektering, granskning och dokumentation* I det fall SLL, inom ramen för tunnelbanans utbyggnad, utför anläggning som efter ett färdigställande ska ägas av Staden gäller följande: 1. Anläggningar ska projekteras enligt Stadens anvisningar. 2. Part ansvarar för riktigheten av egna framtagna handlingar. 3. Staden ska granska och godkänna handlingar för respektive förfrågningsunderlag i de delar som avser Stadens anläggningar innan upphandling genomförs. Stadens granskningstid ska i dessa fall vara tre arbetsveckor. 4. Fråga på, ändring eller liknande av Staden tidigare godkänd bygghandling som uppkommer under genomförandet ska besvaras av Staden inom 5 arbetsdagar. 5. I det fall Staden tillhandahåller SLL egna bygghandlingar svarar Staden själv för riktigheten av dessa. SLL ska däremot påpeka uppenbar felaktighet i handlingarna för åtgärdande. 6. SLL ska tillhandahålla Staden relationshandlingar avseende de eventuella anläggningar som SLL utför åt Staden. I förekommande fall ska SLL också tillhandahålla relevanta förvaltningsdata. *Övertagande* Om SLL utför anläggningar åt Staden så övertar Staden dessa anläggningar i samband med särskild övertagandebesiktning, det vill säga besiktning av utförandet. I samband med övertagandebesiktningen ska anmärkningar från slutbesiktning av entreprenaden vara åtgärdade. Staden bereds därutöver möjlighet att närvara vid slutbesiktning av anläggningar som ska övertas av

	Staden. Godkännande av slutbesiktning kräver däremot inte Stadens närvaro. I samband med övertagandebesiktning ska relationshandlingar samt eventuella driftinstruktioner överlämnas. Överlämnandet av handlingar ska också inkludera eventuella avtal och överenskommelser som omfattar Stadens anläggningar. Vardera Parten ska ge den andre Parten möjlighet att utföra sådana tillsyns- och underhållsarbeten som respektive Part ansvarar för. Underhållsarbete ska utföras så att det inte stör de andre Partens verksamhet. Vid framtida förnyelse av egna anläggningar ansvarar respektive Part för att minimera störningar på den andre partens anläggningar.
4.3.5.2 Skadeståndsersättningar SLL ska vidta erforderliga skyddsåtgärder för att minimera omgivningsskador som följd av utbyggnaden av tunnelbanan. SLL svarar med Projektmedel för samtliga ersättningskostnader för skador som är direkt relaterade till utbygganden av tunnelbanan gentemot tredje man. Reglerna för skadeståndsersättning återfinns huvudsakligen i miljöbalken**.**	**4.3.5.2 Skadeståndsersättningar** SLL ska vidta erforderliga skyddsåtgärder för att minimera omgivningsskador som följd av utbyggnaden av tunnelbanan. SLL svarar med Projektmedel för samtliga ersättningskostnader för skador som är direkt relaterade till utbygganden av tunnelbanan gentemot tredje man. Reglerna för skadeståndsersättning återfinns huvudsakligen i miljöbalken. Tredje man inkluderar även sådan part som Staden genom avtal kan tvingas utge ersättning till. SLL:s ansvar för sådana avtalsförpliktelser förutsätter dock att avtalsvillkoren är i enlighet med allmänna rättsprinciper. SLL:s ansvar enligt ovan omfattar även åtgärder som vidtas eller underlåts av dess anställda samt av SLL anlitade entreprenörer, leverantörer och övriga personer.

4.3.8 Byggtrafik Ny punkt. (Delar motsvarar 4.2 i Huvudavtalet samt 7.5 i Delprojektavtalet)	**4.3.8 Byggtrafik** SLL förbinder sig att följa Stadens anvisningar för byggtrafik. De gatusträckningar som SLL har för avsikt att använda för byggtransporter framgår i huvudsak av **bilaga 5**. Detaljerade anvisningar redovisas i samband med slutliga ställningstaganden för respektive trafikanordningsplan. Projektmedel ska bekosta befogade trafiksäkerhetshöjande åtgärder utefter de gator där byggtrafiken ska gå med utgångspunkt från kostnadseffektivitet. SLL utför de trafiksäkerhetshöjande åtgärderna efter samråd med Staden. Det åligger Parterna att i samråd planera och minimera nödvändig omgivningspåverkan till följd av byggtrafik.
4.3.9 Gång-, cykel-, bil- och busstrafik Ny punkt. (Delar motsvarar 4.2 i Huvudavtalet samt 7.3 i Delprojektavtalet)	**4.3.9 Gång-, cykel-, bil- och busstrafik** Schaktarbeten vid stationer och tunnelmynningar kommer att påverka trafiken på Solnas allmänna gator i större och mindre omfattning. Det åligger SLL att i samråd med staden planera och minimera nödvändig trafikpåverkan. Gator och då specifikt huvudgator behöver som regel alltid, i någon omfattning, hållas öppna för trafik under utbyggnadstiden. Dock kan kortare avstängningstider erfordras i samband med något specifikt arbete. Framkomligheten för befintlig kollektivtrafik ska så långt som möjligt säkerställas för att undvika omvägar eller förseningar. Det åligger också SLL att visa och säkra hur åtkomst till fastigheter, garage, verksamheter och handel ska ske. Ovan nämnda ska alltid redovisas i de TA-planer som projektet lämnar in till Staden för godkännande. Provisorier för verksamheter, trafik, gång- och cykeltrafik, anläggningar, ledningar mm ska alltid föregås av en beredande ordning mellan Parterna som ska säkerställa nytta av provisoriet, omfattning, tid, genomförandet inklusive eventuella etappindelningar och återställning. Provisorier ska, om inte annat överenskommes,

	utföras till en nivå motsvarande Stadens standard för liknande anläggningar inklusive uppfyllande av myndighetskrav. Parterna är dock medvetna om att trafikprovisorier i normalfallet utförs till en standard och med en beräknad livslängd som understiger motsvarande för permanenta konstruktioner och anläggningar. Barnperspektivet ska särskilt beaktas under utbyggnadstiden och på de platser där barns skolvägar påverkas av utbyggnaden ska barnen på ett säkert sätt, kunna ta sig till och från skola mm. Tillgänglighet till kollektivtrafiken ska säkerställas under hela utbyggnadstiden. Behov av ersättningstrafik planeras normalt av SLL som projektägare och SLL, genom dess trafikförvaltning, som kollektivtrafikansvarig. SLL ska samråda med och hålla Staden väl informerad om planering och slutgiltiga ställningstagande avseende behov av ersättningstrafik. Kostnader för ersättningstrafik som föranleds av tunnelbanans utbyggnad ersätts med projektmedel. Staden ansvarar med Projektmedel för erforderlig ombyggnad och anpassning av gator för ökad busstrafik i befogad utsträckning. Parterna ska gemensamt planera och definiera anslutningar för och gränssnitt mellan nya gång- och cykelvägar samt tunnelbanans stationer och entréer. SLL ansvarar för att med projektmedel, i samråd med Staden, göra de anpassningar och trafiksäkerhetshöjande åtgärder som krävs i anslutning till de områden som upplåts med nyttjanderätt. Staden ska utföra övriga anpassningar och trafiksäkerhetshöjande åtgärder. SLL ansvarar för att i normalfallet informera Staden ett år innan åtgärden ska vara utförd. SLL ska i nära samråd med Staden, och i enlighet med Stadens standard, planera, projektera samt utföra nya gång- och cykelvägar som Staden bedömer nödvändiga för att klara framkomligheten till nya stationer och entréer. Projektering av belysning ska utföras av SLL enligt kravspecifikation från Staden. Staden ska stå

	kostnaden för dessa arbeten. Om Staden så begär ska Staden själv utföra dessa arbeten.

* * * * *

Detta avtal har upprättats i två (2) likalydande exemplar av vilka parterna tagit var sitt.

Solna den

För Solna Stad
genom dess kommunstyrelse

.....
( )

.....
( )

Stockholm den

För Stockholms läns landsting

.....
( )

.....
( )

BILAGOR

1. Standard för skyddande av träd vid byggnation
2. Växtbäddar i Stockholms stad- en handbok 2017
3. Solna stads modell för vite vid skada på träd
4. Spontstag som tillåts kvarlämnas i stadens mark
5. Transportvägar byggtrafik